

Nr 245.

Av herr **Lindhagen**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i vissa delar av lagen om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd m. m.

Sedan länge har från olika håll klagomål på skilda grunder riktats mot lagrådet såsom en institution, vilken på ett äventyrligt sätt hindrar i många fall lagstiftningsarbetets gilla gång och i all synnerhet den brådskande s. k. sociala lagstiftningen i inskränkt bemärkelse. Vederbörande ha ofta erinrats om behovet av lagändringar och man har icke velat bestrida detta behov, men ändå icke funnit sig föranlåten att taga något initiativ. Av dessa förhållanden har föranletts att frågan blivit i stället bragt på tal senast vid denna riksdag genom en i första kammaren väckt motion (nr 183). I denna yrkas i första rummet att lagrådet, såsom en ärftlig belastning på vår författning och saknande motsvarighet i andra länder, avskaffas eller, om detta icke kan bifallas, att lagrådets uppgift åtminstone högst väsentligt begränsas.

Kanske icke alldeles utan inflytande av detta initiativ har omsider i de senaste dagarna i alla fall framkommit en regeringsproposition om lagrådet. Det befinnes då, att denna proposition berör endast ett par mindre ändringar i lagen om lagrådets tjänstgöring. Mot dessa ifrågasatta jämkningar i tjänstgöringen kan knappast några invändningar göras. Men förslaget gör på samma gång det intrycket, att det innefattar tillika en slags konsolidering av lagrådets existens och en utmaning sålunda i viss mån mot den förenämnda framställningen i riksdagen om lagrådets avskaffande. Detta intryck försvagas knappast av justitieministerns motivering, vilken slutar med följande ord:

»Jag anser mig i detta samband böra annärka, att det jämväl länge varit ett önskemål att, för lagstiftningsarbetets påskyndande och lättandet av lagrådets arbetsbörda, efter lämplig grund begränsa antalet lagärenden, som remitteras för lagrådets yttrande. Då detta skulle förutsätta en grundlagsändring samt en föregående utredning, som icke nu föreligger, är jag emellertid icke beredd att för närvarande till avgörande föredraga sistberörda spörsmål.»

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 3 saml. 103 häft. (Nr 245—249.) 1

Detta uttalande är märkligt för det första därför, att i detsamma erkännes, att det länge varit ett önskemål att förändra lagrådets kompetens. Man skulle då kunna tycka att, i en för den sociala lagstiftningen så trängande sak, justitieministeriet i tid berett ett sådant ärende och även i den punkten förelagt årets riksdag en proposition i ämnet, helst denna riksdag är den sista i valperioden för andra kammaren och denna valperiod hädanefter utsträcker till fyra år. I stället erkännes tillika, att en sådan omtanke icke ägt rum och att justitieministern därför icke för närvarande är beredd att föreslå även den erforderliga grundlagsändringen.

Uttalandet är anmärkningsvärt även däruti, att justitieministeriet synes, trots ärendet ej är i någon mån berett, dock kunna utan vidare utkasta den parollen, att vad som bör åtgöras är en begränsning av antalet lagförslag, som skola granskas av lagrådet. Frågan om lagrådets avskaffande, som dock bragts på tal så många gånger, beröres icke med ett enda ord, ehuru det säkerligen icke är justitieministern obekant, att, i följd av vederbörandes obenägenhet hitintills att befatta sig med lagrådets omorganisation, även frågan om lagrådets avskaffande blivit väckt vid denna riksdag.

Det förefaller åtminstone mig, som de ändringar i grundlagen, om vilka här är fråga, skulle vara av den enkla beskaffenhet att med god vilja och med begagnande tillika av det initiativ, som inom laga motionstid skett inom riksdagen, den erforderliga lagändringen skulle efter samarbete, såsom förr i världen ofta plägade äga rum mellan justitiedepartementet och vederbörande utskott, kunna vid denna riksdag bliva definitivt beslutad. Det är enligt min uppfattning den gamla intresselösheten inom justitieförvaltningen för ifrågavarande angelägenhet, som uppenbarligen även här spelar in. Man må besinna, att lagrådet är den gamla formella juridikens fasta borg, från vilken den kan behålla sitt stora inflytande, ja, det avgörande ordet i lagstiftningsfrågorna. Därför söker man helt naturligt instinktivt bevara denna maktställning och uppskjuta dess sönderfallande så länge som möjligt.

Det är också från denna juridik, stödd av dess lagråd, som på det sociala området tillkomma denna myckenhet lagar, där de gamla formerna fått härska på bekostnad av innehållet och därför ständigt måste konstateras lagarnas ineffektivitet för skyddande av det mänskliga innehållet, som varit syfte med deras tillkomst. Det senaste exemplet är 1918 års lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område. Genom den formella juridikens tillskyndan framlades här av regeringen ett lagförslag, som måste bliva i det närmaste utan verkan och därigenom också totalt förspille de nyttjanderättshavares utsikter, vilkas kontrakt utginge under de närmaste tiderna. Ja, i visst fall gjorde lagen det sämre för dem än förut. Nu måste naturligtvis en ändring ske i detta

stora spektakel. Fortfarande motsatte sig den formella juridiken, direkt stödd av sitt lagråd, att giva förändringen ett sådant innehåll, att det väsentligen fyllde behovet. Icke ens jordkommissionens majoritets längre syftande förslag kunde hos regeringen hålla stånd inför den auktoritativa vördsnaden för en grundlagsomgärdad institution. De närmaste åren får man således igen taga upp det nästan hopplösa bemödande att få denna nya även med 1920 års ändringar endast halvgångna lagstiftning helgängen. Intill detta till äventyrs någon gång i tidernas längd lyckas, har det sociala ändamålet därmed förfelats. Under väntetiden förfalla nämligen nyttjanderättsavtalen det ena efter det andra och nyttjanderättshavarna förlora sina hem och i många fall även sina utkomstmöjligheter.

För att få någon rätsida på saken vid denna riksdag synes det synnerligen önskligt, att, då de i frågan väckta framställningarna gått till olika utskott, konstitutionsutskottet och första lagutskottet, dessa utskott sammanträda till sammansatt utskott och behandla frågan i hela dess vidd under samarbete samtidigt med justitiedepartementet för att komma till något tillräckligt och positivt resultat. Man brukar invända, att konstitutionsutskottet veterligen aldrig samarbetat på detta sätt med andra utskott. Något hinder därför finns emellertid icke, varken i grundlagarna eller vederbörande reglementen. Hindret utgöres av en gammal uppfattning om att konstitutionsutskottet är så förnämt, att det ej bör beblanda sig med andra utskott. I en ny tid, som älskar att kalla sig demokratisk, borde sådana gamla, till på köpet oskrivna ståndsprivilegier få förfalla och sålunda i detta fall det kunna gå för sig, att för ett praktiskt syfte, som eljest skulle äventyras, konstitutionsutskottet och första lagutskottet söker samverka såsom de jämlikar, vilka de i själva verket äro.

Det hemställas alltså,

att riksdagen, med anledning av propositionen nr 203 med förslag till lag om ändrad lydelse av lagen om tjänstgöring i *lagrådet*, måtte i anslutning jämväl till den om lagrådets organisation inom första kammaren väckta motionen nr 183 upptaga frågan om nämnda organisation i vidsträcktare omfattning, än propositionen avser, i överensstämmelse med de grunder, som ovan närmare utvecklats.

Stockholm den 19 mars 1920.

Carl Lindhagen.

